

mei 1972

Kunstwerk van de maand

De gehele groep van zeven figuren is permanent geëxposeerd in de eerste museumtuin van het Centraal Museum, Agnietenstraat 1 (buslijn 2 en 12).

KAREL GOMES

(geb. 1930)

Anti-oorlogsmonument
in de vorm van een
middeleeuwse dodendans,
brons, 1965,
hoogte variërend
van 36,3 tot 54,7 cm.
Inv.nr. 16409

Karel Gomes behoort tot de sociaal-geëngageerde kunstenaars: hij wordt zodanig aangegrepen door eigentijdse gebeurtenissen, die een sterke weerslag hebben op het individuele en maatschappelijke leven, dat hij daarin zijn inspiratie vindt. Deze inspiratie wordt omgewerkt in een plastische vorm, die hij als een boodschap, als een waarschuwing of als een protest, onder de ogen van de mensen brengt. Naarmate een kunstenaar door de gebeurtenissen sterker aangegrepen wordt, zal ook zijn boodschap scherper klinken. De titel van de groep „Anti-oorlogsmonument” is een zeer geladen woord. Iedereen wordt door de oorlog, en door het geweld en de ellende, die hij meebrengt, beroerd, en plaatst dan tegenover deze begrippen de hoge waarde van de vrede. Gomes stelt zich veel directer op: hij is tegen de oorlog, waar en om welke reden die dan ook mag worden gevoerd.

Om ons zijn standpunt duidelijk te maken en om ons de gruwel van de oorlog onder ogen te brengen, maakte hij een groep van zeven figuren, die elk op zichzelf een aspect van de oorlog en van zijn gevolgen uitbeelden: het brute geweld; de blinde waanzin; haat en agressie; angst; honger en concentratiekamp; verminking; vluchteling.

In de plastische vormgeving zouden we enige verwantschap kunnen vinden met de expressionistische techniek, zoals die in de beeldhouwkunst wordt toegepast, maar sterker dan op de vorm ligt de nadruk op de uitdrukingskracht: elke figuur geeft op een bijzonder aangrijpende wijze in haar lichamelijke verscheurdheid en maskerachtige verwrongenheid een realiteit weer, die alleen kan ontstaan bij een kunstenaar die zoals Gomes, de oorlog bewust heeft meegemaakt en de gevolgen ervan aan den lijve ondervonden.

Ook de ondertitel „in de vorm van een middeleeuwse dodendans” geeft nog een belangrijk aanknopingspunt voor de gesteldheid van deze kunstenaar. Hij is een van de weinige levende beeldhouwers, mag men wel zeggen, die, zonder dat er sprake is van een rechtstreekse inspiratie, een grote affiniteit heeft met de beeldhouwers uit de late middeleeuwen, die periode waarin, precies zoals nu, grote sociale veranderingen op komst waren of zich ontwikkelden, begeleid door oorlogsgeweld.

De middeleeuwse dodendans is een motief dat zonder twijfel ontstaan is onder omstandigheden van oorlog, geweld en dood: alle onderscheid tussen rang en stand vervalst, en de dood strekt zijn macht ongenadig uit van paus en keizer tot burger, boer en bedelaar. Waar echter in de middeleeuwse dodendans elke figuur nog als individu wordt voorgesteld, gaat Gomes in zijn groep boven het individuele uit: de gelijkschakeling is reeds voltrokken, alleen de algemeen menselijke aspecten van de mensonterende oorlog blijven nog over. Deze groep van Gomes is een levendig protest, een gruwelijke aanklacht en een bittere waarschuwing.